

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

“РЎЙХАТГА ОЛИНДИ”

№ ВМ – 343 – 5А340801 – 2.01

“1” ИЮЛЬ 2003 й.

“ТАСДИҚЛАНДИ”
Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус
таълим вазирлиги

“8” ИЮЛЬ 2003 й.

**СОЛИҚ
МУНОСАБАТЛАРИНИ ОПТИМАЛЛАШТИРИШ
фанидан
ДАСТУР**

**Олий таълимнинг 340000 – “Бизнес ва бошқарув” таълим
соҳасидаги 5А340801 – “солиқлари ва солиққа тортиш”
магистратура мутахассислиги учун**

Ташкент – 2003

Тузувчилар: и.ф.н., Тошмуродова Б.Э.
Тақризчилар: и.ф.н. Х.Шеннаев
и.ф.н., доц. П.Саидхўжаев

"Солиқ муносабатларини оптималлаштириш" фанининг асосий мақсади олий ўқув юртлири магистрантларидан ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитида иқтисодий дастакларидан бири бўлган солиқ муносабатларининг шаклланиш ҳолати, унинг иқтисодий моҳияти, аҳамияти ҳамда солиққа тортиш муносабатларини такомиллаштиришни ўргатиш ва тадқиқ этишдан иборатдир. "Солиқ муносабатларини оптималлаштириш" фанининг вазифаси магистрантларда шаклланган солиқ тўғрисидаги билимларини мустаҳкамлаш, шунингдек бу билим ва кўникмаларини солиққа тортиш амалиётида қўллай олишни ҳамда иқтисодий билим доираларини чуқурлаштиришдан иборатдир.

Основной целью предмета "Оптимизация налоговых отношений" является ознакомление магистров института в условиях рыночных отношений с усовершенствованиями налоговой системы, а также значение и экономическая сущность налогового механизма. Задачей предмета "Оптимизация налоговых отношений" является усиление сформировавшихся знаний налоговой системе и их применение на практике, а также расширение сфер экономических знаний.

Subject of "Taxes and taxation" is thought as specialized subjects of "taxes and taxation" based on High education's state standards. In process of teaching this subject, character of taxes and nontax payments of juridical and corporal persons, calculation of taxes and nontax payments and orders of paying to budget are lightened. Especially calculation of taxes and nontax payments of juridical and corporal persons, presentation of calculations and orders of payments are learned practically and deeply. This example program is approved and confirmed by Ministry of High and Secondary Education of Republic of Uzbekistan.

Дастур Тошкент Молия институти Илмий Кенгашида муҳокама қилинган ва нашрга тавсия этилган (2003 йил 25 апрель 9-сонли баённома).

Дастур Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги олий ўқув юртлириаро илмий-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгаш мажлисида муҳокама қилинган ҳамда нашрга тавсия этилган (2003 йил 1 июль 37-сонли мажлис баёни).

1. СЎЗ БОШИ

"Солиқ муносабатларини оптималлаштириш" фанининг предмети Республикамизда шаклланган ва амал қилаётган солиқ муносабатлари. Шунингдек, солиқ муносабатларини белгиловчи солиқ қонунчилиги; солиқ муносабатларини оптималлаштириш бўйича турли давлатларда, шу жумладан, Ўзбекистонда яратилган мумтоз ва замонавий иқтисодий назариялар ва илмий қарашлар; солиқ тушумлари таҳлили бўйича тўпланган амалий материаллар; солиқлар ва йиғимларнинг корхоналар молиявий фаолиятига таъсири бўйича таҳлилий материаллар ва бошқалар ҳисобланади.

Солиқ муносабатларини оптималлаштириш фани ўқув дастурида ўз мазмунига кўра илмий қарашлар ва таҳлиллар, баҳс ва мунозара, тегишли хулоса ва турли таклифлардан иборатлиги туфайли унга илмий фан сифатида қараш мумкин. Шу туфайли бу фан дастури мустақил фикрловчи, солиқ муносабатларининг ташкил этилиши ва ривожланиш жараёнига таҳлилий нуқтаи назардан ёндашувчи, солиқ муносабатларини

оптимал ташкил этишда иштирок эта олувчи солиқ ходимларини тайёрлашда муҳим аҳамиятга эга.

Солиқ муносабатларини оптималлаштириш фани бошқа бир қатор фанлар билан узвий боғланган. Бу фанни ўрганиш ва ўзлаштириш магистрлардан мустаҳкам бошланғич билим ва кўникмаларни талаб қилади. Шу туфайли магистрлар куйидаги фанларни ҳам чуқур ўзлаштирган бўлишлари керак. "Иқтисодий назария", "Солиқ назарияси", "Молия назарияси", "Солиқ ва солиққа тортиш", "Бухгалтерия ҳисоби ва аудит", "Хорижий мамлакатлар солиқ тизими". Шунингдек, "Иқтисодий таҳлил", "Информацион технологиялар" ва бошқалар.

Умумий ва ўқув ишлари турлари бўйича ҳажми

Олий касбий таълимнинг давлат стандартларига мувофиқ мазкур курсга 72 соат ҳажмида вақт ажратилган. Унинг 36 соати маъруза, 36 соати амалий машғулот, 36 - мустақил таълим соатлари ажратилган.

2. ФАН ДАСТУРИ

Маъруза матнлари учун мавзулар

Солиқ функцияларидан иқтисодиётни тартиблашда фойдаланиш механизмидан самарали фойдаланиш масалалари

Бозор иқтисодиёти шароитида солиқ функцияларидан фойдаланиш нисбатининг ўзгариши. *Солиқлар воситасида иқтисодиётни тартиблаш механизмидан моҳияти.* Солиқлар воситасида иқтисодий жараёнларга таъсир этиш усуллари. Солиқлар воситасида истеъмолга таъсир этиш. Солиқлар воситасида жамғаришга таъсир этиш. Солиқлар воситасида таклифга (ишлаб чиқаришга) таъсир этиш. Экспортга ва импортга таъсир этиш. Протекционизм сиёсати моҳияти ва ундан иқтисодиётни ривожлантиришда оқилона фойдаланиш масалалари. Хорижий сармоёга оқимига таъсир этиш. *Иқтисодиётни ривожлантиришни таъминлашда солиқ механизмидан фойдаланишни такомиллаштириш масалалари.*

Солиқ муносабатларини оптималлаштириш бўйича иқтисодий назариялар ва концепциялар

Солиқнинг умумий ва хусусий назариялари. Умумий назария турлари. Алмашув назарияси (ўрта аср). Атомистик назария. Эҳтиёжни кондириш назарияси. Суғурта мукофоти сифатидаги солиқ назарияси. Мумтоз назария. Солиқ назариясида мумтоз иқтисодчилар қарашлари ва улардан жаҳон иқтисодиётида фойдаланиш натижалари. Кейнс назарияси: уларнинг ижобий ва салбий хусусиятлари. Монетаристик назария. Неоклассик назария. "талаб ва таклиф" назарияси. Хусусий назариялар таркиби. Тўғри ва эгри солиққа тортиш нисбати назарияси. Ягона солиқ назарияси. Пропорционал ва прогрессив солиққа тортиш назарияси. Солиқ юқини ўтказиш назарияси.

Солиққа тортишнинг замонавий назариялари: моҳияти ва мазмуни. Солиққа тортишининг замонавий назарияларидан Ўзбекистон республикаси солиқ сиёсатида фойдаланиш имкониятлари ва тўсиқлари.

Ўзбекистон Республикасида солиқ сиёсатини юритишнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ сиёсати тўғрисида тушунча. Самарали солиқ сиёсатининг юритишда давлатнинг етакчилик роли. *Ўзбекистон Республикаси солиқ сиёсатининг устивор йўналишлари.* Самарали солиқ сиёсатини юритишда эътиборга олинishi муҳим бўлган омиллар. Иқтисодий эркинлаштириш талабларидан келиб чиқиб солиқ сиёсати такомиллаштириш масалалари. Бозор шароитда иқтисодий ривожлантиришдаги тадбирларда солиқ сиёсатининг ўрни.

Солиқ муносабатларини оптималлаштиришда солиқ юкини мувофиқлаштириш масалалари

Солиқ юки тўғрисидаги тушунча. Солиқ оғирлиги ва уни ҳолатини белгиловчи омиллар. *Солиқ гуруҳларининг солиқ юкига таъсири.* Солиқ юкини аниқлаш усуллари. Солиқ оғирлигининг корхонанинг молиявий хўжалик фаолиятига таъсири таҳлили. Солиқ тўловчиларга нисбатан солиқ юкини оптималлаштириш йўналишларини ишлаб чиқиш. Солиқ юкининг тақсимланиши тушунчаси. Иқтисодий тармоқлари ўртасида солиқ оғирлигининг тақсимланиши ҳолатининг таҳлили. Республикамиздаги иқтисодий вазиятда солиқ юкининг ишлаб чиқарувчи, сотувчи ва истеъмолчи ўртасида тақсимланишини аниқлаш. *Бюджет даромадларини шакллантиришда, ва солиқ тушумлари узлуксизлигини таъминлашда солиқ оғирлигининг муҳимлиги.*

Солиқ имтиёзларидан самарали фойдаланишни такомиллаштириш масалалари

"Солиқ имтиёзи" тўғрисида тушунчани талқин этилиши. Солиқ имтиёзлари ва уларни жорий этишнинг назарий ва амалий асослари ва муаммолари. Солиқлардан бериладиган имтиёзларнинг гуруҳланиши. Имтиёзни тақдим этиш усулига қараб гуруҳлаш. Имтиёзни тақдим этиш мақсадига қараб гуруҳлаш. Солиқ имтиёзларини тақдим этишга асос бўлувчи ҳужжатлар. Солиқ кодекси. Халқаро келишувлар. Президент Фармонлари. Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари. Ҳукумат комиссиясининг ҳисоб-китоблар механизмини такомиллаштириш ва бюджетга тўловлар механизмини мустаҳкамлаш бўйича қарорлари бўйича имтиёзлар ва уларнинг моҳияти. Солиқ имтиёзларини корхоналар молия-хўжалик фаолиятига таъсирини таҳлил қилиш. Юридик шахсларнинг солиқлар бўйича имтиёзларининг даромад (фойданинг) шаклланишига таъсири. Қўшилган қиймат солиғи имтиёзларидан фойдаланиш ҳолатининг ижтимоий жарёнларга ва қтисодий жараёнларга таъсирини таҳлилий баҳолаш. Жисмоний шахслар даромад солиғидан фойдаланиш ҳолатига баҳо бериш. *Ресурс солиқлари бўйича имтиёзларининг моҳияти ва аҳамияти.* Имтиёзлардан самарали фойдаланиш йўллари.

Солиқларни ҳисоблаш ва тўлаш тартибини такомиллаштириш масалалари

Солиқ тўловларини ҳисоблаш усуллари. *Солиқларни тўлов манбаида ҳисоблаш ва унинг афзалликлари.* Солиқни даромад олганидан кейин тўлаш. Солиқни қатъий тартибда тўлаш. Рента тўловлари. Солиқларни ҳисоблашда солиқ ставкаларининг қўлланилиши. Юридик шахслар даромад фойда солиғини ҳисоблаш ва тўлаш тартибидаги муаммолар. Қўшилган қиймат солиғини ҳисоблаш хусусиятларининг айрим иқтисодий муаммолар билан боғлиқлиги. Солиқларни ҳисоблаш ва тўлаш тартибини такомиллаштириш.

Солиқ ставкаларини табақалаштириш орқали молиявий фаолиятни мувофиқлаштириш тартиби

Пропорционал, прогрессив, регрессив, ноллик ставкалардан кенг фойдаланиш. Регрессив солиқ ставкаси ва унинг ишлаб чиқаришнинг иқтисодий рағбатлантиришдаги аҳамияти. *Солиқ ставкаларини табақалаштиришни такомиллаштириш.* Солиқ ставкаларини табақалаштириш орқали даромадларни барқорорлаштириш. Солиқ ставкаларини турлари ва қўллаш тартиблари. Солиқ ставкаларини табақалаштириш орқали молиявий фаолиятга таъсир этиш. Табақалаштириш орқали солиқ ставкаларини оптималлаштириш. *Ўзбекистон Республикаси солиқ қонунчилигида табақалаштирилган солиқ ставкаларидан фойдаланиш ҳолати ва такомиллаштириш йўналишлари.*

Солиқ муносабатларини оптималлаштиришда солиқ органлари ходимларининг ҳуқуқий билимини оширишнинг аҳамияти

Молия ҳуқуқи, солиқ ҳуқуқи билимларининг солиқ органлари ходимлари фаолиятидаги аҳамияти. Ҳуқуқий билимларнинг ижтимоий ва хусусий йўналишларини таҳлил қилиш ҳамда ўрганиш. Фуқароларнинг ҳуқуқий савияси билан маълум ваколатларга эга бўлган давлат идоралари, шу жумладан солиқ идоралари ходимлари ҳуқуқий савиясининг боғлиқлиги. Солиқ идоралари ҳуқуқий билими даражасининг республикамиз солиқ қонунчилигини такомиллаштиришдаги ролини ошириш масалалари.

3. АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАВЗУЛАРИ

Солиқ функцияларидан иқтисодиётни тартиблашда фойдаланиш механизмдан самарали фойдаланиш масалалари

Бозор иқтисодиёти шароитида солиқ функцияларидан фойдаланиш нисбатининг ўзгариши. Солиқлар воситасида иқтисодиётни тартиблаш механизмнинг моҳияти.* Солиқлар воситасида иқтисодий жараёнларга таъсир этиш усуллари. Солиқлар воситасида истеъмолга таъсир этиш. Солиқлар воситасида жамғаришга таъсир этиш. Солиқлар воситасида таклифга (ишлаб чиқаришга) таъсир этиш. Экспортга ва импортга таъсир этиш. Протекционизм сиёсати моҳияти ва ундан иқтисодиётни ривожлантиришда оқилона фойдаланиш масалалари. Хорижий сармоёга оқимига таъсир этиш. Иқтисодиётни ривожлантиришни таъминлашда солиқ механизмдан фойдаланишни такомиллаштириш масалалари.*

Солиқ муносабатларини оптималлаштириш бўйича иқтисодий назариялар ва концепциялар

Солиқнинг умумий ва хусусий назариялари. Умумий назария турлари. Алмашув назарияси (ўрта аср). Атомистик назария. Эҳтиёжни қондириш назарияси. Суғурта мукофоти сифатидаги солиқ назарияси. Мумтоз назария. Солиқ назариясида мумтоз иқтисодчилар қарашлари ва улардан жаҳон иқтисодиётида фойдаланиш натижалари.* Кейнс назарияси: уларнинг ижобий ва салбий хусусиятлари. Монетаристик назария. Неоклассик назария. "талаб ва таклиф" назарияси. Хусусий назариялар таркиби. Тўғри ва эгри солиққа тортиш нисбати назарияси. Ягона солиқ назарияси. Пропорционал ва прогрессив солиққа тортиш назарияси. Солиқ юкини ўтказиш назарияси.

Солиққа тортишнинг замонавий назариялари: моҳияти ва мазмуни. Солиққа тортишининг замонавий назарияларидан Ўзбекистон республикаси солиқ сиёсатида фойдаланиш имкониятлари ва тўсиқлари.*

Ўзбекистон Республикасида солиқ сиёсатини юритишнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ сиёсати тўғрисида тушунча. Самарали солиқ сиёсатининг юритишда давлатнинг етакчилик роли. Ўзбекистон Республикаси солиқ сиёсатининг устивор йўналишлари.* Самарали солиқ сиёсатини юритишда эътиборга олиниши муҳим бўлган омиллар. Иқтисодий эркинлаштириш талабларидан келиб чиқиб солиқ сиёсати такомиллаштириш масалалари.* Бозор шароитда иқтисодий ривожлантиришдаги тадбирларда солиқ сиёсатининг ўрни.*

Солиқ муносабатларини оптималлаштиришда солиқ юкни мувофиқлаштириш масалалари

Солиқ юки тўғрисидаги тушунча. Солиқ оғирлиги ва уни ҳолатини белгиловчи омиллар. Солиқ гуруҳларининг солиқ юкига таъсири. Солиқ юкни аниқлаш усуллари. Солиқ оғирлигининг корхонанинг молиявий хўжалик фаолиятига таъсири таҳлили.* Солиқ тўловчиларга нисбатан солиқ оғирлигининг оптималлаштириш йўналишларини ишлаб чиқиш.* Солиқ юкнинг тақсимланиши тушунчаси. Иқтисодий тармоқлари ўртасида солиқ оғирлигининг тақсимланиши. Солиқ юкнинг ишлаб чиқарувчи, сотувчи ва истеъмолчи ўртасида тақсимланиши. Бюджет даромадларини шакллантиришда, ва солиқ тушумлари узлуксизлигини таъминлашда солиқ оғирлигининг муҳимлиги.

Солиқ имтиёзларидан самарали фойдаланишни такомиллаштириш масалалари*

"Солиқ имтиёзи" тўғрисида тушунчани талқин этилиши. Солиқ имтиёзлари ва уларни жорий этишнинг назарий ва амалий асослари ва муаммолари. Солиқлардан бериладиган имтиёзларнинг гуруҳланиши. Имтиёзни тақдим этиш усулига қараб гуруҳлаш. Имтиёзни тақдим этиш мақсадига қараб гуруҳлаш. Солиқ имтиёзларини тақдим этишга асос бўлувчи ҳужжатлар.* Солиқ кодекси. Халқаро келишувлар. Президент Фармонлари. Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари. Ҳукумат комиссиясининг ҳисоб-китоблар механизмини такомиллаштириш ва бюджетга тўловлар механизмини мустаҳкамлаш бўйича қарорлари бўйича имтиёзлар ва уларнинг моҳияти. Солиқ имтиёзларини корхоналар молия-хўжалик фаолиятига таъсирини таҳлил қилиш. Юридик шахсларнинг солиқлар бўйича имтиёзларининг даромад (фойданинг) шаклланишига таъсири. Қўшилган қиймат солиғи имтиёзларидан фойдаланиш ҳолатининг ижтимоий жарёнларга ва қтисодий жараёнларга таъсирини таҳлилий баҳолаш.* Жисмоний шахслар даромад солиғидан фойдаланиш ҳолатига баҳо бериш. Ресурс солиқлари бўйича имтиёзларининг моҳияти ва аҳамияти. Имтиёзлардан самарали фойдаланиш йўллари.*

Солиқларни ҳисоблаш ва тўлаш тартибини такомиллаштириш масалалари*

Солиқ тўловларини ҳисоблаш усуллари. Солиқларни тўлов манбаида ҳисоблаш ва унинг афзалликлари. Солиқни даромад олганидан кейин тўлаш. Солиқни қатъий тартибда тўлаш. Рента тўловлари. Солиқларни ҳисоблашда солиқ ставкаларининг қўлланилиши. Юридик шахслар даромад фойда солиғини ҳисоблаш ва тўлаш тартибидаги муаммолар. Қўшилган қиймат солиғини ҳисоблаш хусусиятларининг айрим иқтисодий муаммолар билан боғлиқлиги. Солиқларни ҳисоблаш ва тўлаш тартибини такомиллаштириш.*

Солиқ ставкаларини табақалаштириш орқали молиявий фаолиятни мувофиқлаштириш тартиби

Пропорционал, прогрессив, регрессив, ноллик ставкалардан кенг фойдаланиш. Регрессив солиқ ставкаси ва унинг ишлаб чиқаришнинг иқтисодий рағбатлантиришдаги аҳамияти. Солиқ ставкаларини табақалаштиришни такомиллаштириш.* Солиқ ставкаларини табақалаштириш орқали даромадларни барқрорлаштириш. Солиқ ставкаларини турлари ва қўллаш тартиблари.* Солиқ ставкаларини табақалаштириш орқали молиявий фаолиятга таъсир этиш. Табақалаштириш орқали солиқ ставкаларини оптималлаштириш. Ўзбекистон Республикаси солиқ қонунчилигида табақалаштирилган солиқ ставкаларидан фойдаланиш ҳолати ва такомиллаштириш йўналишлари.*

Солиқ муносабатларини оптималлаштиришда солиқ органлари ходимларининг ҳуқуқий билимини оширишнинг аҳамияти*

Молия ҳуқуқи, солиқ ҳуқуқи билимларининг солиқ органлари ходимлари фаолиятидаги аҳамияти. Ҳуқуқий билимларнинг ижтимоий ва хусусий йўналишларини таҳлил қилиш ҳамда ўрганиш. Фуқароларнинг ҳуқуқий савияси билан маълум ваколатларга эга бўлган давлат идоралари, шу жумладан солиқ идоралари ходимлари ҳуқуқий савиясининг боғлиқлиги. Солиқ идоралари ҳуқуқий билими даражасининг республикамиз солиқ қонунчилигини такомиллаштиришдаги ролини ошириш масалалари.*

4. ИНФОРМАЦИОН ТЕХНИК ВОСИТАЛАР

"Солиқ муносабатларини оптималлаштириш" фанини ўқитишда замонавий педагогик технологиялардан, статистик маълумотлардан, жумладан, замонавий техник воситалар, компьютерлар ва бошқа информацион техник воситалардан кенг фойдаланиш белгиланган.

Улар жумласига:

1. Компьютер;
2. Аудио ва видео жиҳозлар;
3. Диапроектор;
4. Кодоскоп;
5. Графопроектор;
6. Интернет тармоғи:

- e-mail: mail@finstat.ru
- <http://www.finstat.ru>
- e-mail: valeo@etel.ru
- <http://www.alpina.ru>
- e-mail: alpina@olf.ru

5. ЎЗЛАШТИРИШ НАЗОРАТИ

Фанни талабалар қандай ўзлаштирганлигини назорат қилиш ишлари жорий, оралик, якуний назоратлар, тест, ёзма иш, талаба мустақил бажарган ишлар конспекти, схема диаграмма графикаларини баҳолаш орқали олиб борилади.

"Солиқ муносабатларини оптималлаштириш" фанидан магистрантларга 36 соат маъруза ва 36 соат амалий машғулот ўтказилади. Фан бўйича магистрантларнинг ўзлаштиришини баҳолаб бориш қуйидагича амалга оширилади:

Магистрант фан бўйича 108 балл балл тўплаш имкониятига эга.

Оралиқ баҳолаш жами баллнинг 35% ини ташкил қилади, жорий баҳолаш жами баллнинг 35% ини ташкил этади, якуний баҳолаш жами баллнинг 30% ини ташкил қилади.

Оралиқ баҳолашда энг юқори балл 25.2 ни ташкил этиб, ушбу баллнинг 55% и дан 100% игача оралигида яъни 13.8 дан балдан 25.2 баллгача тўплаш мумкин.

Жорий баҳолашда ҳам энг юқори баллнинг 55% идан 100% игача оралигида яъни 13.8 баллдан 25.2 баллгача тўплаш мумкин.

Якуний баҳолашда эса юқори балл 21.6 ни ташкил этиб магистрант ушбу баллнинг 55% идан - 100% игача оралигида яъни 11.8 баллдан 21.6 баллгача тўплаши мумкин.

Семестр давомида фан бўйича тўплаган баллар қуйидаги ўзлаштириш кўрсаткичлари билан баҳоланади:

- 86 - 100 - "аъло";
- 71 - 85 - "яхши";
- 55 - 70 - "қониқарли".

6. АДАБИЁТЛАР

Асосий адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси -Т.: "Адолат" 1999.
2. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси - Т.: "Адолат" 1999.
3. Қаримов И.А. Ўзбекистон буюк келажак сари. -Т.: "Ўзбекистон" 1998.
4. Қаримов И.А. Ўзбекистон : Миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. -Т.: Ўзбекистон 1996.
5. Шаулов Д.Ш. Кан У.Т., Солиқ қонунчилиги асослари. -Т.: Иқтисодиёт ва ҳуқуқ дунёси, 2000.
6. Хван Л.Б. Солиқ ҳуқуқи - Т.: "Консаудитинформ" 2000 й.
7. Беганов В.С., Қуролов М.Я., Шаулов Д.И., Кан У.Т. Финансовая политика, налоги и налогообложение. -Т.: "Мир экономики и право" 1998.
8. Тошмуродова Б. Солиқлар воситада иқтисодиётни бошқариш механизми" Монография, "Янги аср авлоди" 2002.
9. Йўлдошев, Турсунов. Солиқ ҳуқуқи, -Т.: 2000.
10. Яхёев Қ.Я., Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти -Т.: Ф.Ғуломов 2000.
11. Бризгалина А.В. Налоги и налоговое право. М.: "Аналитика пресс" 1999.

Қўшимча адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Солиқ қонунчилиги бўйича норматив актлар тўплами. 1-2 қисм. -Т.: 2002.
2. 2002 йил солиқлари ва мажбурий тўловлар бўйича маълумотнома.- Т.: 2002.
3. Маликов Т.С. Солиққа тортишнинг долзарб муаммолари. -Т.: Академия, 2002.
4. Смит А.Исследование о природе и причинах богатства народов. Москва МП Экономика, Ключ 1998.
5. Маҳсулот (иш, хизмат) ишлаб чиқариш ва сотиш ҳаражатлари таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисидаги низом.- Т.: 1999.